

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

запитання, здійснювати діалог та пошук альтернативних рішень, підвищувати свідомість та підтримувати інклюзивність та різноманітність.

Список використаних джерел

4. Адо П., Що таке антична філософія? / пер. з фр. Йосипенка С. Київ, 2014, 428 с.
5. Бертран Р., Історія західної філософії / пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. Київ, 1955. 759 с.
6. Кессиди Ф. Сократ : монографія. Москва : Мысль, 1988, 220 с.

Подліняєва Оксана Олександрівна, доцент кафедри освітніх та інформаційних технологій КЗ СОППО

Іващенко Інна Сергіївна, вихователь (II категорія), Заклад дошкільної освіти № 21 (ясла-садок) «Волошка» Сумської міської ради Сумської області

ТЕХНОЛОГІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У АКТИВНОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ

У наш час перед тим, як проводити модернізацію освіти, слід переглянути технології навчання дітей дошкільного віку, при цьому орієнтуючи педагога на використання у своїй роботі більш ефективних форм і методів. Вагоме значення у пізнавальному розвитку дошкільників має технологія дитячого експериментування. Завдяки експериментуванню в дитини будуть формуватися реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, про взаємозв'язки з іншими об'єктами та навколишнім середовищем.

Потреба в нових враженнях, постійне прагнення спостерігати й досліджувати є найважливішими рисами дитячої поведінки, а вона в свою чергу – перше джерело одержання уявлень про природу і світ в цілому. Саме у процесі дослідницької діяльності в дітей збагачується пам'ять, активізуються розумові процеси, оскільки постійно виникає необхідність здійснювати операції аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, узагальнення. Така діяльність є ефективним засобом розумового, фізичного, валеологічного, естетичного, екологічного, морального та трудового виховання. Крім того, даний вид діяльності сприяє всебічному розвитку дитини й формуванню її особистісних рис, що цілком реалізовує основні завдання дошкільної освіти.

Значна частина педагогів та психологів у результаті проведених наукових досліджень наполягають на активізації експериментально-дослідницької діяльності в закладах дошкільної освіти як такої, що сприяє всебічному та

гармонійному розвитку дитини. Зокрема, Н. Лисенко стверджує, що в наш час назріла нагальна потреба в підвищенні статусу цього виду діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, оскільки вона покликана гармонізувати й коригувати ціннісні орієнтації дітей у світі природи (Лисенко, 2009: 400). На думку науковців М. Веракса, М. Поддьякова, Л. Парамонова, знання, які дитина-дошкільник отримує в ході проведення дослідів, завжди є усвідомленими, більш ґрунтовними, а сам процес оволодіння способами практичної взаємодії з навколишнім середовищем забезпечує становлення світогляду дитини та її особистісного розвитку. Наявна низка досліджень (І. Куліковська, О. Савенкова, Н. Совгір), які доводять, що рівень пізнавального розвитку і соціалізації дитини напряму залежать від спеціально організованих педагогічних технологій і зокрема умов експериментально-дослідницької діяльності (Жихарева, 2019). Своєю чергою Г. Беленька, Ю. Волинець, Л. Зайцева, М. Верзілін переконують, що експериментально-дослідницька діяльність дітей у природному довіллі сприяє розвитку пізнавальних інтересів і допитливості дітей (Волинець, Стаднік, 2019: 126–127). Зважаючи на низку наукових досліджень, переконані в необхідності додаткового уточнення та конкретизації сутності поняття «експериментально-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку», її особливостей у формуванні пізнавальної активності дошкільників та ознайомлення з навколишнім природним середовищем.

Відомо, що в дітей дошкільного віку переважає наочно-дійове і наочно-образне мислення, тому педагогічний процес у дошкільному закладі повинен більшою мірою використовувати наочні і практичні методи та діяльність, пов'язану з ними. Саме такою є дослідницька діяльність, яка спрямована на пізнання навколишнього світу. В її основі лежать бажання отримати нові знання та враження, які є потужним стимулом як пізнавального, так і загального психічного розвитку дошкільників. Адже, різноманітність об'єктів неживої природи, видів рослин і тварин, зміни в процесі їхнього росту і розвитку, пристосування до умов середовища – ось те, що може щоденно забезпечувати надходження нової інформації, сприяти формуванню пізнавальної активності дітей, відсутність якої, є основною причиною неуспішності у навчанні в початковій школі [3, с.56].

Як основний вид пошукової діяльності М.М. Поддьяков виділяє експериментування, у якому дитина виступає як своєрідний дослідник, що самостійно впливає різними способами на оточуючі її предмети та явища, з метою їх більш повного пізнання [5, с.10].

Теоретичним підґрунтям використання методу дитячого експериментування є розроблені академіком М.М. Поддьяков основні положення, серед яких для нас особливо важливі наступні: експериментування – основа для дитячої творчості; у ньому повною мірою проявляється активність дітей, спрямована на одержання нової інформації; у процесі експериментування

досить чітко представлений момент саморозвитку: перетворення об'єкта розкривають перед дошкільником його нові сторони й властивості, а ті у свою чергу, дозволяють робити більш складні дослідження; дитяче експериментування є особливою формою пошукової діяльності, у якій найбільше яскраво виражені процеси виникнення й розвитку нових мотивів особистості, що лежать в основі саморозвитку дошкільників; у ході нього відбувається розвиток мовлення при формулюванні виявлених закономірностей і висновків; збагачення пам'яті; активізуються розумові процеси, адже постійно виникає необхідність аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати; дитяче експериментування стимулює становлення самостійності, цілеспрямованості, здатності перетворювати будь-які предмети і явища для досягнення певного результату [6, с.46-48].

Для дослідницької діяльності характерним є те, що не буває форм експериментування, які є специфічними для тієї або іншої вікової групи. Дитина кожного конкретного віку повинна володіти тими, які притаманні попереднім віковим групам та новою формою, до якої вона дозріла у даний момент.

Проте, ефективність використання дитячого експериментування залежить, в першу чергу, і від якості роботи педагогів у всіх вікових групах. Коли дитину цілеспрямовано не готувати до експериментальної діяльності, вона затримується на попередніх стадіях розвитку і не підіймається на більш високий рівень. Така дитина і в 5, і в 6 років не вміє ні грати, ні експериментувати, ні працювати. Вона вміє тільки маніпулювати предметами. Таким чином, батьки і дошкільний навчальний заклад мають забезпечити послідовність змінюючих один одного етапів та створити розвивальне середовище для нормального проходження усіх складових структури експерименту [3, с.36-38].

Пізнавальні потреби дитини дошкільного віку знаходить своє вираження саме у формі дослідницької діяльності, спрямованої на «відкриття» нового. При цьому головним фактором виступає характер діяльності.

Експериментально-дослідницька діяльність дітей у природі принципово відрізняється від будь-якої іншої тим, що образ мети, що визначає цю діяльність, ще несформований. У ході пошуку він уточнюється, проявляється. Це впливає на всі дії, що входять в дослідницьку діяльність, вони надзвичайно гнучкі, рухливі й мають експериментальний характер. Вони особливі ще й тим, що дошкільник, який їх виконує готується до найнесподіванішого результату. Це робить його чутливим до найрізноманітніших змін ситуації, причиною яких є дії самої дитини. Всі ці особливості дослідницької діяльності обумовлюють ефективне пізнання дитиною багатьох доступних їй предметів і явищ. Тому дитяче експериментування деякі дослідники (М. Подьяков, 1997) називають провідним видом діяльності дітей дошкільного віку [6].

Дослідницька діяльність дошкільників у природі дає можливість сформуванню у них реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, про його взаємини з іншими об'єктами й середовищем існування. Експериментуючи, діти підвищується рівень розвитку допитливості, вдосконалюються дослідницькі вміння й навички (бачити, визначати та активно вирішувати проблему, приймати й ставити мету, аналізувати об'єкт або явище, виділяти істотні ознаки й зв'язки, зіставляти різні факти, висувати різні гіпотези, підбирати засоби й матеріали для самостійної діяльності, здійснювати експеримент, робити певні умовиводи й висновки). Крім цього, при необхідності діти рахують, вимірюють, порівнюють, визначають форму та розміри, тобто застосовують та практично вдосконалюють свої математичні здібності. Таким чином, дитяче експериментування є ефективним засобом інтелектуального розвитку дошкільників [7, с.24].

Правильно організована дослідницька діяльність у природі дозволяє вихованцям самим здобувати інформацію про досліджувані процеси, явища або об'єкти, а педагогові – робити процес навчання максимально ефективним і більш повно задовольняючу природну допитливість дошкільників. При цьому відчувається вплив на формування особистісних рис дитини: з'являється ініціатива, відповідальність, самостійність, вміння співпрацювати з іншими, потреба відстоювати власну точку зору й т.д.

Потреба в самостійності виникає тому, що за своєю природою діти активні й схильні до тих занять, які сприяють новим відкриттям. Експериментальна діяльність є оптимальною для розвитку самостійності в дошкільника, коли він вчиться будувати власні плани, дії й висновки. У процесі цього дитина має змогу: робити вибір; визначати власні цілі та досягати їх; знати чому саме вона хоче навчитися; вносити пропозиції, не боячись проявити ініціативу; при потребі звернутися за допомогою; зрозуміти власні можливості [8, с.15-17].

Таким чином, діти отримують можливість самостійно вирішувати проблеми, завдяки чому вони вчаться думати, підходити творчо до виконання завдання – для всього цього є місце в експериментальній діяльності. При цьому, дитина вчиться бути вільною у: виборі виду діяльності; визначенні послідовності виконання завдання; використанні допоміжних джерел; співробітництві з іншими дітьми й дорослими; використанні й розподілі свого часу, завдяки чому створюється можливість більш тривало або швидше працювати над темами [4, с.30-32].

В дослідницькій діяльності дитина використовує різні аналізатори, що дозволяє їй у разі потреби побачити, доторкнутися, визначає смак, понюхати чи почути об'єкт, який її зацікавив. Це збагачує її життєвий досвід, сприяє поглибленню знань про природу та бажанню передати їх у процесі спілкування іншим. При цьому, активний словник збагачується різними термінами,

закріплюються вміння граматично правильно будувати свої відповіді на запитання, самостійно будувати діалог, стежити за логікою свого висловлення, вміння доводити власну точку зору; вдосконалюється регулююча й плануюча функції мовлення. Розвиток мови проводиться на основі поновлення знань і не зводиться до простого маніпулювання словами [7].

Експериментування слід використовувати в різних видах самостійної діяльності дошкільників, створюючи умови для розвитку спостережливості та формуванню трудових навичок. Варто зазначити, що дітям подобаються заняття, на яких разом з дорослими вони роблять свої перші відкриття, вчать пояснювати й доводити. Вони із задоволенням розповідають про свої відкриття батькам, виконують такі ж (або більш складні) досліди вдома, вчать ставити нові завдання й самостійно їх вирішувати. З цього можна зробити висновок, що дослідницька діяльність є ефективним засобом налагодження контакту між дорослим та дітьми [7].

Отже, дитяче експериментування має величезний розвиваючий потенціал і є найбільш успішним способом ознайомлення дітей зі світом навколишньої живої й неживої природи. Саме в процесі цього дошкільник одержує можливість задовольнити властиву йому допитливість, відчути себе вченим, дослідником (першовідкривачем), який може творити чудеса.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А.М.Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол.: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. [та ін.]. К.: Видавництво. 2012. 26 с
2. Беленька Г. В. Експериментування крок до пізнання. Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 7–10.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук Укр. ; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти : дошкільник-педагог : навчально-методичний посібник для ВНЗ. К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
5. Михайліченко Т. Інтеграція пошуково-дослідницької діяльності з різними видами діяльності дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 7. С. 42–50.
6. Швайко Л. Л. Експериментальна діяльність у ДНЗ. Х. : «Основа», 2009. 192 с.
7. Шумей Т. І. Маленькі дослідники. Палітра педагога. 2008. № 5. С. 15–18.